

Bettina Kessler, Wolfgang Meixner, Rupert Pichler, Kvantitativna socijalna historija austrijskih poduzetnika (113 – 118). Istraživanje biografija je dugo bilo pomoćno sredstvo historijskih istraživanja. Nedavno je u Innsburgu započeo rad na velikom projektu istraživanja kolektivne biografije austrijskih poduzetnika 19. i početka 20. st. Kolektivna biografija poduzetnika u doba industrijalizacije (1800 – 1914) obuhvatit će metodom kvantitativne analize određene podatke o regionalnom i socijalnom porijeklu, obrazovanju, ženidbenim vezama, zanimanjima djece, javnim i državnim službama. U kategoriju poduzetnika uvrštene su osobe koje se svojim sredstvima upuštaju u određeni poslovni rizik na tržištu, a vode pogon s 20 ili više radnika. Stvara se baza podataka koja će sadržavati nekoliko tisuća jedinica, a odlučeno je da se za obradu koristi software dBASE. Istraživači se susreću s nizom problema – od pronalaženja podataka o najčešće malo poznatim osobama, do problema kodiranja. Cilj je utvrditi velik broj reprezentativnih i usporedivih podataka (nekoliko tisuća, možda i desetaka tisuća). Za usporedbu, dosadašnja je historiografija raspolagala s oko 200 biografija.

Objavljene su i recenzije ovih knjiga: Herbert Knittler, *Nutzen, Renten, Erträge. Struktur und Entwicklung frühneuzeitlicher Feudaleinkommen in Niederösterreich*, Wien, München 1989; Jacques LeRider, *Das Ende der Illusion. Die Wiener Moderne und die Krisen der Identität*, Wien, 1990; Miroslav Bertoša, *Zlikovci i prognanici*, Pula 1989; Jaroslav Pánek, *Poslední Rožmberkové – velemoži české renesance*, Prag, 1989; Gerald Stieg, *Frucht des Feuers. Canetti, Doderer, Kraus und der Justizpalastbrand*, Wien, 1990; Rudolf G. Ardelt, *Hans Hautmann, Arbeiterschaft und Nationalsozialismus in Österreich*, Wien, Zürich, 1990; Heiner Gillmeister, *Kulturgeschichte des Tennis*, München, 1990.

Suzana Leček

HOMO IMAGO ET AMICUS DEI. Miscellanea in honorem IOANNIS GOLUB.
Pontificium Collegium Croaticum Sancti Hieronymi Romae 1991.

God. 1986. objavljen je članak M. Mišerde, "Ivan Golub: dvadeset godina znanstvenog rada. (Bio-bibliografski osvrt)", *Croatica Christiana Periodica*, sv. 18. Zagreb, str. 180 – 202. Već i sama opsežnost toga bio-bibliografskog prikaza bila bi čak i neupućenome dovoljna da shvati činjenicu: tekst čiji je članak posvećen Ivanu Golubu i njegovu djelu govori o kulturnom i znanstvenom djelatniku velike kreativne moći, poznate i u svjetskim razmjerima. A riječ je o našem čovjeku, Hrvat, rođenom u podravskom Kalinovcu (1930), gdje je polazio i osnovnu školu. No već podatak da je srednjoškolsko obrazovanje stekao u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, a pogotovo činjenica da filozofiju sluša na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, na kojem je diplomirao teologiju i postigao magisterij iz bogoslovlja 1958. godine – govori da taj stvaralac izrasta u nimalo sjajnim, štoviše, u zlehudim vremenima za čovjeka religijskoga, duhovnog obzora. Kratko je vrijeme službovao kao župnik, ali je očito izrastanje iz seoske sredine i župnikovanja u njega utemeljilo onu potrebnu dozu upornosti, svojstvenu i nužnu velikim kulturnim i znanstvenim radnicima. Tako je na Papinskom gregorijanskom sveučilištu 1963. god. doktorirao iz teologije s temom o ekleziologiji Jurja Križanića, a sljedeće je godine magistrirao iz biblijskih znanosti na Papinskom biblijskom institutu, također u Rimu. Otada kreće nastavnici putovima – djeluje neko vrijeme kao rektor Nadbiskupskog sjemeništa, a istodobno radi na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, na Katehetskom institutu i na Institutu za teološku kulturu laika – sve u Zagrebu. Na prvospomenutoj instituciji redoviti je profesor od 1979. godine; pozvani je profesor na Papinskom orijentalnom institutu u Rimu.

Pored ostalog, bio je ili je još i sad i predstojnik te pročelnik više institucija i tijela na zagrebačkom Fakultetu te voditelj niza postdiplomanata i doktoranata. Aktivan je i u uredničkoj oblasti – suosnivač je, pokretač "Poslušni Duhu" ili voditelj "Spectrumsa", "Bogoslovske tribine", "Hrvatske kršćanske bibliografije" i "Zajedništva", bio je urednik struke "Enciklopedije Jugoslavije" (Religija, Teologija, Povijest Crkve) itd. Uza sve to, Ivan Golub osobito se ističe na teološkom polju, zatim u oblasti koja je vezana uz život i djelo Jurja Križanića, Ivana Paštrića, Julija Klovića itd.; tu su i proučavanja iz muzikološkog područja, kao i stoljetne hrvatske baštine Zavoda Sv. Jeronima u Rimu; značajan je i njegov pjesnički i, općenito, književni rad. Dakle, Golubovo djelo u znatnoj je mjeri interdisciplinarnoga karaktera jer zadire u teologiju, povijest, filologiju, politologiju, muzikologiju, povijest umjetnosti, književnost, polihistoriju, prevodilaštvo itd. Objavio je više stotina znanstvenih a posebno velik broj književnih i drugih radova, među kojima ima i više desetaka posebnih izdanja – knjiga i brošura. Taj opsežan i polivalentni opus omogućio je da ovaj hrvatski istraživač i promicatelj znanosti, kulture i umjetnosti bude izabran u niz udruženja i institucija, pa je tako, npr., član čak četiriju akademija – član je Talijanske književne akademije Arkadije, pridruženi je član Akademije Tiberine u Rimu, dopisni je član Austrijske akademije znanosti i – od 1992. godine – Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. No posebno je važna 1991. godina, kada je u njegovu čast objavljen opsežan zbornik radova.

Višestoljetni Papinski hrvatski zavod Svetoga Jeronima u Rimu god. 1987. pokrenuo je seriju "Collectanea Croatico-Hieronymiana de Urbe"; prvi je svezak djelo Marijana Žugaja "Sisto V tra oriente ed occidente", potom slijede zbornici sv. 2/1989. i 3/1990. pod naslovom "Chiesa Sistina" I. i II. koji sadrže radove niza autora (u drugom svesku tiskan je i rad Ivana Goluba), dok je spomenuti – četvrti svezak – zborničko djelo također niza autora, pod naslovom: "Homo Imago et Amicus Dei. The Man – Image and Friend of God. Der Mensch – Bild und Freund Gottes. L'Uomo – imagine ed amico di Dio. Miscellanea in honorem Ioannis Golub. Čovjek slika i prijatelj Božji. Zbornik u čast Ivana Goluba". Izdanje je za tisak priredio Ratko Perić, a posveta je (na hrvatskom i latinskom jeziku) ova: "Ivanu Golubu, svećeniku redovnom profesoru na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u povodu 60. obljetnice njegova života ovaj zbornik o teologiji, antropologiji, književnosti i umjetnosti priređen u suradnji prijatelja i učenika njegovih svome nekadašnjem pitomcu brižljivu istražitelju hrvatsko-jeronimske baštine harno posvećuje Papinski hrvatski zavod Svetog Jeronima u Rimu". Knjiga je tiskana u Rimu ("Tipografia poliglotta Vaticana"). Radovi u njoj objavljeni su na latinskome, hrvatskom, talijanskom, portugalskom, francuskom, njemačkom, engleskom ili ruskom jeziku, a prilozi imaju sažetke na hrvatskom, talijanskom, njemačkom ili engleskom jeziku. Zbornik ima 709 stranica, radovi su tiskani na gotovo biblijskom papiru, ima i faksimila i fotografija, među njima i u boji – susret Ivana XXIII. 1962. god. s Ivanom Golubom i njegovom majkom Barom, susret pape Ivana Pavla II. s kardinalom Franjom Kuharićem i Golubom 1989, kojom je prigodom Golub darovao papi svoje djelo o Jurju Križaniću te slavjenikov portret. Tu su i crteži Ivana Lackovića Croate. Na kraju je objavljen "Index nominum-Popis imena" (str. 697 – 710).

Sadržajno je Zbornik podijeljen u osam cjelina, koje imaju čak 60 priloga, pa je – ovom prigodom – nemoguće dati podrobniji osvrt na sve radove, niti njihovu potpunu kritičku valorizaciju. Zbog toga ćemo čitateljima barem preko naslova dati uvid u sve priloge, pa će zainteresirani tako moći sebi približiti golemo bogatstvo izrađeno u čast Ivana Goluba. Usto, podsjećamo i na stvarnu simboliku – 60 članaka u povodu 60 godina života! Dakle, prva cjelina – "Homo Amicus Dei", donosi veoma kratak životopis I. Goluba na hrvatskome (str. 1 – 2) te još kraći na engleskom jeziku (str. 3). "Uvodnu riječ" (na hrvatskom i talijanskom jeziku) dao je dr. Anton Tamarut, metropolit i riječko-senjski nadbiskup, koji je u Rimu bio studentski kolega slavjenika. "Scripta Golubiana de Institutis Personisque Hieronymianis" Ratka Perića, rektora izdavača, donosi uvid u Golubova istraživanja ustanove i osobe Zavoda Sv. Jeronima u Rimu. Anton Tamarut ml. donosi "Bibliografiju radova Ivana Goluba. (Izbor)", i to kronološki, od 1964. godine ("De mente ecclesiologica Georgii Križanić". Excerpta ex dissertatione ad Lauream in Facultate Theologica

Pontificiae Universitatis Gregoriana", Romae 1964); prema sastavljaču ove bibliografije – ona sadrži samo izabrane znanstvene i književne radove koji su objavljeni u periodu od 1964. do 1991. godine (spomenuta Mišerdina iz 1986. god. bila je složena po strukama). Titularni mesembrijski nadbiskup Loris Francesco Capovila u čast I. Goluba priredio je članak: "1963 3 giugno 1988. Venticinque anni dalla morte di Giovanni XXII il papa della tradizione e della transizione", dok Smiljana Rendić objavljuje "Cronache Caroline. I tre sonetti dell'inizio scritti a Tersatto dal 7 al 15 novembre 1978". Sljedeća cjelina zaokružuje temu "Antropologia theologica"; ovdje su objavljeni radovi: "A manifestação epifânica de Cristo em Caná (Jo 2, 1 – 11): patristica, liturgia e iconografia" (C. A. Moreira Azevedo), "Prijateljstvo u Ivanovim Poslanicama" (A. s. T. Filipović), "Otac hrvatske biblicistike – Marko Marulić biblicist i teološki pisac" (D. Šimundža), "La théologie et la poésie selon Grégoire de Nazianze" (T. Špidlik), "Constantino Cirillo e Gregorio Nazianzeno" (T. Špidlik), "Božja slika u Teodoretu Cirkskog i Ivana Goluba. Prilog teološkoj antropologiji" (M. Babić), "Socijalni značaj Euharistije" (M. Valković), "Pneumatološki aspekt otajstva kršćanske inicijacije u dokumentima 2. vatikanskog koncila" (A. Starić), "L'amore come criterio assilologico ultimo dell'etica sessuale acculturata" (I. Fuček), "Eikonologija Ivana Goluba" (M. Vrgoč), "Dem Wortess Atem spüren. Entwürfe einer 'Theologie de Nähe' aus ausgewählten Werken Ivan Golubs in 6 Schritten" (W. J. Gruber), "Neki antropološki naglasci u teologiji Ivana Goluba" (R. Hafizović), "Life as 'locus theologicus'. The roots of Golub's theology" (A. Tamarut jr.), "Čovjek – slika Božja u učenju Ivana Pavla II. s posebnim osvrtom na ženu-sliku Božju" (S. E. Anić). Poglavlje "Signa temporum" obuhvaćeno je nešto manjim brojem članaka: "Documentum temporis. Iz prošlosti gimnazije na Šalati" (J. Berka), "'Signa temporum – znakovi vremena' u koncilskoj raspravi" (B. Duda), "Indiciji trećeg milenija" (V. Bajsic), "Navjestitelj Evandjelja. Neki elementi za njegov duhovni lik" (S. Kušar). "Ex historia universali et croatica" sadrži radove sljedećih autora: A. Greco, "Niccolò V 'aurea qui dederat saecula Roma tibi'", B. Fučić, "I benedettini glagoliti croati", T. Eekman, "The Image of Russia in the Works of Juraj Križanić and Other Seventeenth Century Observers", I. Banac, "Mjesto Jurja Križanića u hrvatskoj kulturnoj povijesti", I. Ekonomcev, "Nacional'no-religiozni ideal i ideja imperij v Petrovskoj epohu (K analizu cerkovnoj reformy Petra I)", R. Katičić, "Ustanove sv. Jeronima u Rimu i povijest hrvatske kulture i narodnosti", M. Kurelac, "Ivan Lučić-Lucius, predsjednik Zbora sv. Jeronima u Rimu", B. Bulić, "Uspomene na Stepinca", V. Košić, "Otkriće Ivana Paštrića u XX. stoljeću. Prinosi Ivana Goluba izučavanju Ivana Paštrića". U dijelu Zbornika pod naslovom "Vestigia oecumenismi et dialogi" govor je o sljedećim člancima: "Arius in der neuen Forschung" (A. M. Ritter), "Zur Bedeutung des Lebenswerks der heiligen Kyrill und Method für die Ekklesiologie" (E. C. Suttner), "Stjepan Drenoczy u misiji sjedinjenja kršćana (1581 – 1582)" (M. Korade), "Der theologische Dialog zwischen der römisch-katholischen und der orthodoxen Kirche – Implikationen für die katholische Ekklesiologie" (T. Bremer), "Josip Stadler: all'unione e alla concordia fraterna" (T. Vukšić), "Some parallels between the Islamic and Cristian moral" (F. Topić). Pet radova objavljeno je u poglavlju pod naslovom "Philologia slava": "Une traduction du tétragramme divin dans quelques textes liturgiques slaves" (M. Arranz), "Imenica bog i veliko slovo u hrvatskoj književnosti" (S. Babić), "Gli scritti filologici di Giovanni Pastrizio (BAV, Fondo Borg. Lat.)" (T. Mrkonjić), "Životni put Ivana Broza (1852 – 1893). Kratak opis života" (Z. Vince), "Zum religiösen Wortschatz des Altkauschubischen. Nach Quellen des 16. – 18. Jahrhunderts" (R. Olesch). Petnaest radova govori o sadržajima pod zajedničkim naslovom "Ars sacra et poetica": F. V. Mareš, "Gratulatio", I. Supićić, "Musique, spiritualité et rituels chrétiens. Un aspect", S. Duvnjak, "Eidos kršćanske likovne umjetnosti. Određenje biti kršćanske likovne umjetnosti u 'Govorima o slikama' Ivana Damaščanina", A. Faj, "Fonti d'ispirazione della icona del Santuario di Montallegro", M. s. A. Pantelić, "Levakovići i Križanići panegirici", S. Mihalić, "Pjesnički impresionizam Ivana Goluba", S. Rendić, "Ivan Golub: pjesnik izvan geta 'katoičkog ilirizma'", T. Maroević, "Sabrana blizina. Pjesništvo Ivana Goluba", J. Skok, "Kajkavski solilokvij Ivana Goluba", I. Zalar, "Od 'zvezdarke' do zvijezda", A. V. Koljcov, "Ratareva

zvijezda", I. L. Croata, "Pozdravljenja", M. Lipovec Gatti, "Conversazioni con la storia di Ivan Golub. Conversazioni di Kalinovac. Cronache dei Mendicanti di Kalinovac", S. T. Zemljčić, "Značenje ljudskog tijela u izabranim tekstovima I. Goluba", M. Leščan, "Tre composizioni". I na kraju – "Vita memoria": S. Kovačić, "Kratka autobiografija svetojeronimskog vratara Šime Kovačića".

Nije baš uobičajeno da se objavljuju zbornici ili slična djela u čast ili slavu čovjeka koji je mladi od 70 do 75 godina, osim, dakako, ako nisu u pitanju "vječni" političari. Ali zato kad se neka institucija ipak odluči objaviti tako što u čast pjesnika, znanstvenika, kulturnog radnika uopće, umjetnika – onda takav javni čin znači da je taj čovjek izuzetna ličnost koja je znatno pridonijela napretku određenog područja ili nekog naroda ili, pak, ljudskom društvu općenito. Takav se slučaj, očito je, dogodio upravo s Ivanom Golubom. Izniknuo iz podravske, seoske sredine, Golub je preko opredjeljivanja za svećenika stigao gotovo do vrha – jer ipak 60 godina mu je tek! svoje znanstvene, kulturne i umjetničke afirmacije. Bitno je obilježje njegova života vjera, želja za duhovnom pomoći, ali i izrastanje upravo u doba Drugoga vatikanskoga sabora, ozračjem koje je stvarao papa Ivan XXIII. Zatim, "opčinili" su ga život i djelo Jurja Križanića, mislioca i također svećenika, koji je za mnoge istraživače, pa tako i za Goluba, svojevrsni preteča ekumenizma i teolog crkvenoga pomirenja. Držeći se pritom biblijskih i teoloških antropoloških istraživanja, nije čudno što je Golub ubrzo nakon povratka u domovinu sa studija u Rimu bio izabran za predstojnika Instituta za ekumensku teologiju i dijalog Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Temeljito izučavajući XVII. st. i Križanića napose, Golub je postao viđeni poznavalac hrvatske teološke i kulturne povijesti Hrvata. Ovdje nećemo posebno naglašavati – što je već spomenuto – da je on i vrstan pjesnik, autor i više zbirki. Ne bježi ni od kontakata sa širom publikom, naravno – velikim dijelom preko pisane riječi, pa su zapažene njegove književne/umjetničke minijature, uglavnom teoloških sadržaja, koje objavljuje u tjednom i sličnom tisku (dio je objavio i u posebnom izdanju). Zbog ozbiljnosti pristupa istraživanju i obradi pronađenih materijala u arhivima, te interpretaciji poznatih podataka iz literature i stvaranja novih djela, Ivan Golub veoma je rano zapažen od naše znanstvene i kulturne javnosti, pa se – već kao mlad istraživač – uskoro počeo javljati i u zbornicima i časopisima koji nisu uže teološke usmjerenosti ili vezani uz Katoličku crkvu; tako je već 1969. god. bio biblijski suradnik izdavačkoga poduzeća "Stvarnost", a sljedeće se godine pojavljuje u "Arhivskom vjesniku" Arhiva Hrvatske i – što osobito naglašavamo – u našem "Historijskom zborniku", i to s ovećom raspravom "Juraj Križanić i pitanje prava Slovenaca na svetojeronimske ustanove u Rimu" (osobno nam je poznato koliko je tadašnji glavni urednik prof. Jaroslav Šidak visoko ocijenio taj i druge znanstvene radove Ivana Goluba). Kada se imaju u vidu ti radovi mladoga znanstvenika, sadržajni i kvalitetni već tada, onda je i jasnija odluka Papinskoga hrvatskog zavoda Svetoga Jeronima u Rimu da upravo takvoj ličnosti posveti zbornik s radovima u kojem su uzeli riječ crkveni dostojanstvenici, ali i znanstvenici, kulturni i književni djelatnici uopće iz niza gradova, iz Hrvatske i inozemstva.

Petar Strčić

POVIJESNI PRILOZI, Institut za suvremenu povijest, 10, Zagreb 1991.

Deseti svezak zbornika Instituta za suvremenu povijest u Zagrebu (prijašnji Institut za historiju radničkoga pokreta Hrvatske) pod naslovom "Povijesni prilozii" donosi sedam tekstova, od kojih su neki i opsežniji. Pod uredništvom Zdenke Šimončić-Bobetko, uz Zdravka Dizdara, Biljanu Kašić i Mirka Valentića kao članove uredništva njegovi sadržaji – treba reći već na

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR
Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:
Savez povijesnih društava Hrvatske
Historijski zbornik
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Narudžbe šalžite na adresu:
Filozofski fakultet, Odsjek za povijest, za Historijski zbornik
Zagreb, Ul. Đure Salaja 3

Cijena ovog broja iznosi 20 000 HRD

Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo za znanost Republike Hrvatske
Industrogradnja, Zagreb, Savska c. 66 – potpomogla tiskanje rasprave
o Božidaru Magovcu

Slog i prijelom na kompjutoru: DENONA, Pergošićeva 8 – Zagreb
Tisak: KRATIS, Vrapčanska 15 – Zagreb, svibanj 1993.